

Idéhefte:

Hvordan sikre rekruttering og hindre frafall blant unge folkevalgte?

Dette idéheftet handler om rekruttering og frafall blant unge folkevalgte. Hva kan man gjøre for å styrke rekrutteringen av unge til lokalpolitikken? Hvordan sørger man for at vervet som folkevalgt blir en positiv erfaring for de unge politikerne? Og hva kan gjøres for å hindre frafall blant de yngste politikerne? Dette er noen av spørsmålene som vil bli diskutert.

Ideene i heftet bygger på prosjektet ”Rekruttering og frafall blant unge folkevalgte”, som Norsk institutt for by- og regionforskning har gjennomført på oppdrag fra KS. I prosjektet ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant forrige og inneværende politikerkull, og det ble foretatt personintervjuer med sittende og tidligere folkevalgte og med ungdom i seks kommuner. Tallmaterialet i dette heftet bygger på disse spørreundersøkelsene og på registerdata over andelen unge folkevalgte i norske kommuner.

Formålet med heftet er å inspirere til tenkning omkring rekruttering og frafall i lokalpolitikken. Med utgangspunkt i resultatene fra spørreundersøkelsen og fra dem vi har intervjuet, diskuterer vi noen ulike tiltak som kan bidra til å styrke rekrutteringen og hindre frafall blant unge folkevalgte. Tiltakene for å rekruttere unge folkevalgte kan også være interessante for å rekruttere andre aldersgrupper.

Hvorfor er rekruttering og gjenvalg blant unge viktig?

Ved de to-tre siste valgene har det vært fokus på rekrutteringen til kommunestyrene. I flere kommuner rapporterer valgstyrene at det har vært vanskelig å få folk til å stille på liste foran kommunevalgene. Samtidig har det dukket opp reportasjer om unge lokalpolitikere som sier de ikke stiller til gjenvalg fordi de opplever arbeidet i kommunestyret som tidkrevende, kjedelig og lite viktig. Hvis dette bildet stemmer, har norsk kommunepolitikk et rekrutteringsproblem.

I norske kommunestyre er aldersgruppen 18-30 år svært dårlig representert. Dersom den yngre generasjon forblir dårlig representert også når den blir eldre betyr det at kommunestyrene rundt om i landet vil få store problemer med å rekruttere nok folkevalgte, og dette vil ha dramatiske konsekvenser for måten lokaldemokratiet fungerer på. Sviktede rekruttering av unge kan også være et problem for kommunestyrenes representativitet. Mennesker med ulike livserfaringer vil ha ulike perspektiver på hvordan samfunnets ressurser skal prioriteres og på hvordan saker skal løses, og derfor er det viktig at alle grupper i befolkningen er representert når politikken skal utformes. At alle grupper føler seg representert er videre viktig for å sikre legitimiteten til beslutningene kommunestyret fatter. Sosial representativitet kan dessuten være viktig for rekrutteringen. Det virker antakelig mer forlokkende og mindre skremmende for unge mennesker å stille på liste dersom det finnes noen på samme alder i kommunestyrene. At unge rekrutteres inn i lokalpolitikken er altså viktig både for å sikre etterveksten, for å sikre en viss grad av representativitet og for å sikre legitimitet i kommunepolitikken.

Hva med frafall? Hvorfor er det viktig å hindre frafall blant de yngste politikerne? Frafallet er høyt i alle aldersgrupper, men det er høyere blant dem som er 25 år eller yngre, enn det er i andre aldersgrupper. Dette representerer et problem dersom årsaken til frafallet er at de unge

ikke slipper til eller ikke trives med arbeidet som folkevalgt. Dersom det er slik at de unge faller fra i en periode for så å komme igjen, er det relativt høye frafallet i denne gruppen mindre å bekymre seg over.

Prosjektet

I undersøkelsen om unge folkevalgte har vi sett på følgende fire spørsmål:

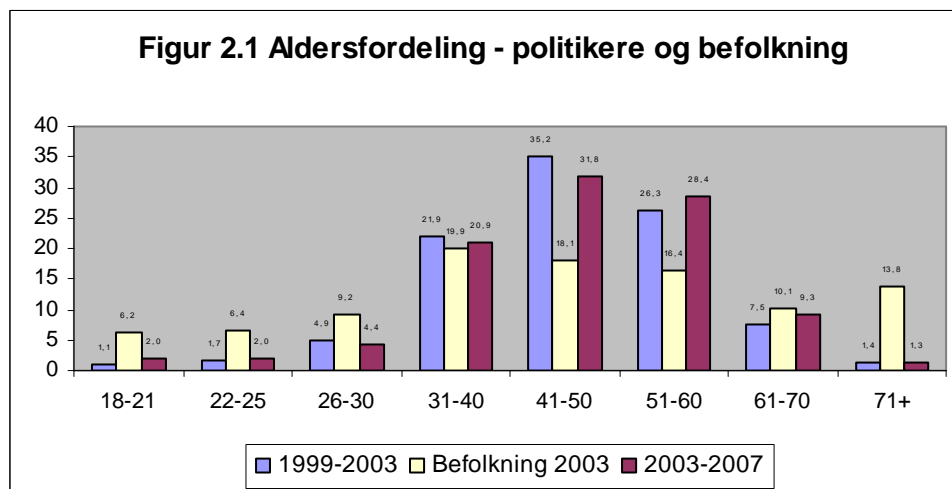
- Har kommunene et rekrutteringsproblem når det gjelder unge, og hva skyldes i så fall rekrutteringsproblemet?
- Hva slags forventninger til og erfaringer med det lokalpolitiske arbeidet har unge folkevalgte?
- Har kommunene et frafallsproblem, og hva skyldes i så fall frafallsproblemet?
- Hva kan gjøres for å rekruttere og beholde unge folkevalgte?

Det er det siste spørsmålet, om hva som kan gjøres, som vil være hovedfokus i dette heftet. For å kunne si noe om hva som kan eller bør gjøres, vil vi imidlertid først si noe om hvordan situasjonen er med hensyn til rekruttering, forventninger, erfaringer og frafall blant unge i kommunepolitikken.

Hva er situasjonen?

Rekruttering

Aldersgruppen som er 30 år eller yngre er underrepresentert i norske kommunestyre. Som vi ser av figuren under bedrer representasjonen seg gradvis med økende alder.

Figuren viser gjennomsnittstall for hele landet: I gjennomsnitt var litt over 8 prosent av kommunestyrerepresentantene mellom 18 og 30 år, mens denne gruppen utgjør nesten 22 prosent av befolkningen. Det er imidlertid store variasjoner mellom kommunene når det gjelder andelen unge i kommunestyret. I inneværende periode (2003-2007) har en av fem kommuner ingen representanter som er 30 år eller yngre, og nesten halvparten av kommunene mangler representanter under 26 år. Dette betyr at ungdomsrepresentasjonen er svært dårlig eller ikke-eksisterende i en del kommuner. I andre kommuner er ungdomsrepresentasjonen bedre, men det er likevel bare 12 kommuner i hele landet der unge ikke er underrepresentert.

Kommunene med dårligst ungdomsrepresentasjon er kjennetegnet av høy utflytting i aldersgruppen 16-19 år. Dette er altså kommuner med såkalt **utdanningsutflytting** – ungdommen flytter ut fordi det ikke finnes studietilbud på hjemstedet. Et annet trekk som preger kommunene med lav ungdomsrepresentasjon er at det er **få plasser** i kommunestyret. Årsaken til at få plasser minsker ungdomsrepresentasjonen kan være at de med erfaring nomineres høyest på partienes lister, og fordi det er få plasser blir det vanskelig for de unge uten erfaring å slippe til. De unge vi har intervjuet bekrefter antakelsen om at unge ofte nomineres på usikker plass og dermed ryker ut hvis valgresultatet ikke er godt.

En mer generell årsak til dårlig rekruttering blant de yngste kan være at unges politiske engasjement ikke passer helt med kommunepolitikens karakter. Tidligere forskning viser at ungdom i liten grad oppfatter seg som **politisk engasjerte**. Stemmegivningen blant unge er lav, og andelen unge som er medlem av politiske partier har falt drastisk de senere år. Men selv om ungdom ikke oppfatter seg som politisk engasjerte, så oppfatter seg som **samfunnsengasjerte**, og en svært høy andel av norsk ungdom har deltatt i aktiviteter som kan karakteriseres som politiske, men som befinner seg utenfor de etablerte politiske kanaler. Politikk er noe ungdom forbinder med partipolitikk og politikere, og som de føler at ikke

vedrører dem. Dette til forskjell fra samfunnsengasjement som knyttes til egne hverdagsopplevelser, og dermed et mangfold av temaer, også politiske. Ungdom har altså en stor grad av samfunnsengasjement, noe som betyr at det eksisterer et potensial for å rekruttere ungdom til lokalpolitiske verv. Men, da må det drives aktiv rekruttering: Ungdom i alminnelighet byr seg ikke frem for politiske partier sånn uten videre.

En del ungdom er likevel representert i kommunestyre rundt om i landet, og et inntak til å forstå hva som skal til for å rekruttere unge, er å gripe fatt i årsakene til at disse unge innvalgte lot seg rekruttere. Det er grunn til å tro at de unge man ønsker å nå i hvert fall til en viss grad vil likne på sine jevnaldrende innrekrutterte når det gjelder engasjement og motivasjon.

De viktigste motivene for unge til å gå inn i lokalpolitikken er et generelt samfunnsengasjement og et ønske om å utvikle et bedre samfunn. Disse motivene deler de unge politikerne med sine eldre politikerkolleger. Til forskjell fra de eldre ser imidlertid oftere de unge kommunepolitikere vervet som et steg i en politisk karriere. Det er også en tendens til at ønsket om å gjøre en innsats for bestemte grupper i samfunnet er et viktigere motiv for yngre enn for eldre. Videre betrakter de unge i mindre grad enn eldre vervet som en samfunnsplikt.

Oppsummert kan vi si følgende om rekrutteringen av unge til norske kommunestyre:

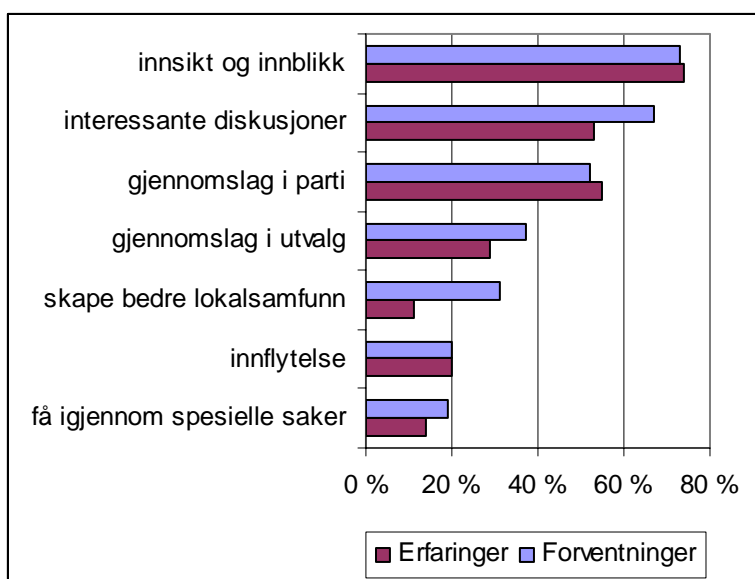
- det er dårlig representasjon i kommuner med stor utdanningsutflytting
- det er dårlig representasjon i kommuner med få plasser
- unge opplever å bli satt på usikker plass på grunn av manglende erfaring
- unge er samfunnsengasjert, men oppfatter seg ikke som politisk engasjert

- unges viktigste motiv for å gå inn i kommunepolitikken er at de har et generelt samfunnsengasjement og et ønske om å utvikle et bedre samfunn
- mange unge ser på vervet som folkevalgt som et steg i en politisk karriere
- mange unge er også motivert av ønsket om å gjøre noe for en bestemte grupper i samfunnet
- færre unge enn eldre lar seg rekruttere fordi de opplever det som en samfunnsplikt

Forventninger og erfaringer

Gjennom personintervjuer med unge kommunestyrerepresentanter og gjennom spørreundersøkelse til samtlige av landets unge folkevalgte, har vi kartlagt hvilke forventninger de unge hadde til det lokalpolitiske arbeidet og hvordan erfaringene svarte til forventningene. Unge folkevalgtes forventninger til og erfaringer med det politiske arbeidet kan hjelpe oss å se hvilke tiltak som eventuelt kan settes i verk for å gjøre folkevalgtperioden til en positiv opplevelse for de unge representantene. I figuren vises de unge i 1999-kullet sine forventninger til og erfaringer med arbeidet som folkevalgt. Spørsmålene som ble stilt var:

- Før du ble valgt inn i kommunestyret, i hvilken grad forventet du at du skulle...
- Når du nå i ettertid tenker på dine erfaringer fra arbeidet i kommunestyret, i hvilken grad synes du at du har...

Det er andelen som har svart ”i stor grad”, som er gjengitt.

Det de unge har høyest forventninger til er at vervet som folkevalgt skal gi dem innsikt i lokalpolitikken og at de skal delta i interessante diskusjoner. De har derimot små forventninger til at de skal få innflytelse eller at de skal få igjennom bestemte saker. De yngste har altså store forventninger til at de skal lære noe av det lokalpolitiske vervet, men lavere forventninger om å få utrettet noe.

Erfaringene de gjør seg er gjennomgående litt dårligere enn forventningene, men det er noen unntak: I større grad enn de forventet synes de yngste at de får gjennomslag for sine argumenter og synspunkter i partigruppene sine. Forventningen om å få innblikk i lokalpolitikken er dessuten innfridd hos de yngste. Mest skuffet er de over muligheten for å bidra til å skape et bedre lokalsamfunn – her er gapet mellom forventninger og erfaringer stort, og det er urovekkende med tanke på at dette var et av de viktigste motivene for å gå inn i kommunepolitikken. De lave forventningene til generell innflytelse og til det å få igjennom bestemte saker gjenspeiler seg i erfaringene: få unge synes de har fått slik innflytelse.

Unge har alt i alt noe mindre positive erfaringer enn eldre med arbeidet som folkevalgt, spesielt når det gjelder i hvilken grad de får utrettet noe og i hvilken grad de får gjennomslag. Forskjellen mellom eldre og yngre er imidlertid ikke veldig stor. Opplevelsen av manglende gjennomslag skyldes nok til dels at mange unge er nyrekruttede, og at det politiske arbeidet er nytt for dem, men tendensen til at unge opplever at de får mindre gjennomslag enn eldre holder seg til tross for at man kontrollerer for hvorvidt de er nyrekruttede eller ikke. I tillegg synes en stor andel unge representanter at eldre politikere er ekskluderende overfor unge. Dette gjelder spesielt den aller yngste gruppen – de som er 25 år eller yngre. Videre opplever de unge representantene de politiske diskusjonene som mindre interessante enn de eldre gjør. Flere unge vi har snakket med er frustrert over diskusjonene i kommunestyresalen, fordi sakene som diskuteres er avgjort på forhånd. De opplever diskusjonene som kjedelige og meningsløse – representanter fra de ulike partiene argumenterer for sitt partis syn, men det er lite rom for å endre mening eller for å overbevise andre, og diskusjonene oppfattes ikke som reelle. Mange unge opplever også at de blir gitt lite ansvar og at dette gjør arbeidet som folkevalgt mindre givende.

Unge erfaringer med arbeidet i kommunestyret er altså mindre positive enn eldres erfaringer.

De unge forventer at:

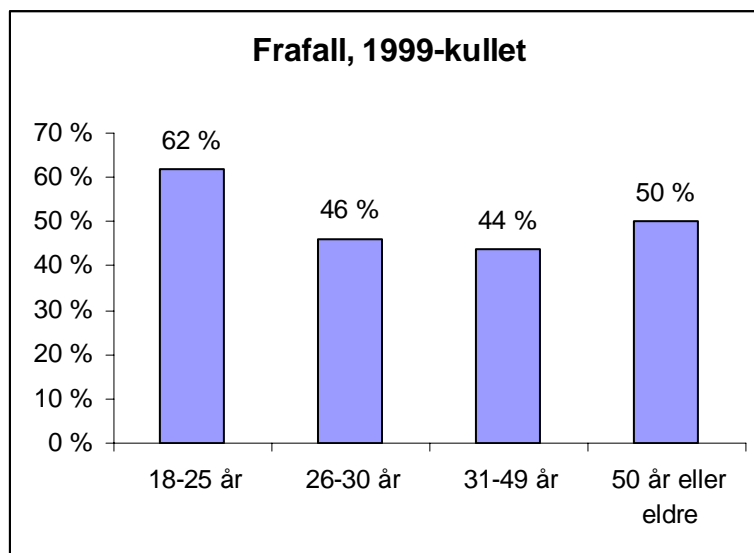
- de skal få innsikt og innblikk i lokale saker
- de skal delta i interessant diskusjoner
- de i noen grad skal bidra til å skape et bedre lokalsamfunn

De unge erfarer at:

- de får innsikt og innblikk i lokale saker
- at de i mindre grad enn de trodde deltar i interessant diskusjoner
- at de i liten grad bidrar til å skape et bedre lokalsamfunn

- de får mindre gjennomslag enn eldre
- de får lite ansvar
- eldre politikere er ekskluderende

Frafall

Som vi ser i figuren under er frafallet høyere blant dem under 26 år enn i andre aldersgrupper.

Er det relativt sett høyere frafallet blant de yngste et problem? Det kommer an på årsaken til frafallet. De som er 25 år eller yngre oppgir flytting som viktigste årsak til at de faller fra – de flytter for å begynne på lengre utdanning eller for å få jobb. De mellom 26 og 30, som er i en krevende etableringsfase, oppgir som viktigste årsaker at de får barn og at det politiske arbeidet tar for mye tid. Flytting, etablering og barn er frafallsårsaker som er knyttet til den livsfasen representantene befinner seg i. Dette gjør det rimelig å anta at mange unge frafalne kan komme tilbake igjen i en annen livsfase, og at frafallet altså er midlertidig. Frafall som skyldes trekk ved livsfasen representantene befinner seg i behøver dermed ikke betraktes som et problem for rekrutteringen, men det kan likevel være et problem for representativiteten, fordi det fører til en underrepresentasjon av unge.

Andre frafallsgrunner gir større grunn til bekymring. En betydelig andel av de unge som sier de ikke kommer til å ta gjenvalg oppgir som årsak at kommunen har for lite handlingsrom,

grunnet statlige pålegg og stram økonomi. Unge representanter opplever at de kom inn i kommunestyret fordi de ønsket å utrette noe og for å bidra til å utvikle lokalsamfunnet, og så blir de bare bedt om å prioritere mellom ulike kutt.

Videre er det flere blant de aller yngste som oppgir som frafallsgrunn at de ikke synes de ser noen resultater av egen deltakelse, at det er større muligheter til å realisere politiske mål andre steder og at lokalpolitikken ikke handler om det de synes er vesentlig – det er for mange detaljer og for lite samfunnsutviklende politisk arbeid. Flere av de unge oppgir også som frafallsgrunn at de synes arbeidet som folkevalgt er kjedelig. Kommunepolitikken oppleves altså som mindre relevant og mindre viktig av unge. Det er også slik at mange unge frafalne ville ha foretrukket å stemme mer uavhengig av partiet sitt i enkelte saker, men samtidig er de svært avhengig av partiets støtte og tilbakemeldning. Frafallet er høyere blant dem som ikke synes de får slik støtte.

Oppsummert kan vi si følgende når det gjelder frafall:

- frafall blant de aller yngste skyldes flytting og utdanning
- frafall blant de nest yngste skyldes at de får barn og etablerer seg i jobb
- mange yngre frafalne mener politikken tar for mye tid
- lite handlingsrom i kommunen er en årsak til frafall i alle aldersgrupper

- manglende politisk gjennomslag er årsak til frafall blant unge
- flere unge synes lokalpolitikken handler om uvesentlige ting
- flere unge synes arbeidet som folkevalgt er kjedelig
- støtte og gjennomslag i partiet er viktig for å få unge til å bli i politikken, men mange unge som faller fra ville likevel ønsket å stemme mer uavhengig av partiet

Hva kan gjøres og hvem kan gjøre noe?

Små justeringer eller strukturelle endringer?

De ulike årsakene til sviktende rekruttering, misnøye og frafall krever ulike tiltak – noen problemer er lette å imøtekomme, andre er mer krevende å gjøre noe med. Vi vil i det videre presentere noen forslag til løsninger på de ulike problemene som er skissert i avsnittene over. Enkelte tiltak innebærer små justeringer av eksisterende praksis, andre tiltak er langt vanskeligere å gjennomføre og vil innebære store strukturelle endringer. Forslagene til hva som kan gjøres er ment å skulle inspirere til tenkning omkring temaet.

Kommuner vil slite med forskjellige problemer; i noen kommuner flytter unge ut for å studere slik at det er få å ta av, i andre kommuner er det kanskje mange unge, men de er ikke partipolitisk engasjert eller slipper ikke til i kommunestyret. Ulike tiltak for å bedre rekruttering og hindre frafall vil passe i ulike kommuner. Vi vil ikke prioritere mellom tiltakene, men indikere hvilke vi tenker er lette og hvilke som er vanskeligere å gjennomføre. Og kanskje er det andre tiltak enn dem vi har nevnt som vil egne seg i din kommune og i ditt parti?

Hvem kan gjøre noe?

Hvem har ansvaret for å rekruttere unge og hindre at de faller fra? Og hvem er det som kan gjøre noe for å sikre rekrutteringen og holde på dem som allerede er rekruttert?

De politiske partiene har åpenbart et ansvar. De langt fleste rekrutteres til lokalpolitikken gjennom politiske partier, og det er vanskelig å komme inn annet enn gjennom partiene. Partiene kan også bidra til å hindre frafall. Videre kan kommunestyret som organ legge til rette både for å rekruttere og for å hindre frafall. Andre aktører er staten, pressen, skolen og eldre politikere.

En kan tenke seg utfordringer i tre ulike faser når det gjelder rekruttering av unge. Forskjellige aktører vil kunne gjøre noe i forskjellige faser:

- For det første gjelder det å *gjøre lokalpolitikken relevant for ungdoms samfunnsengasjement*
- For det andre gjelder det å *slippe engasjert ungdom til*
- For det tredje gjelder det å *holde engasjementet oppe* og hindre at de som har sluppet til faller fra

Tiltak – rekruttering

Engasjere ungdom

1. Imagebygging

Ungdom opplever seg selv som samfunnsengasjerte, men ikke politisk engasjerte, og de ser ikke hvordan deres samfunnsengasjement kan kanaliseres gjennom kommunepolitikken. En måte å imøtekomme dette problemet på er å drive utadrettet opplysnings- og imagebyggende arbeid. Dette er ikke et strukturelt grep - det innebærer en imageendring mer enn en realitetsendring. De politiske oppgavene kan formidles som mer interessante eller viktige enn det som nå gjøres. Dette er det letteste, men samtidig det tyngste av alle grep: å endre unges bilde av hva kommunepolitikk innebærer. Det er media som i hovedsak formidler bildet av kommunepolitikk som kjedelig, detaljorientert og irrelevant, og dermed blir det viktig å gjøre en jobb overfor pressen. Sittende politikere kan anstrenge seg for å formidle overfor pressen at kommunepolitikk er viktig og relevant, og at samfunnsengasjement kan få utløp i kommunestyret.

Hvem? Politikerne og pressen.

2. Styrke kommunen som arena for lokal samfunnsutvikling

Ved siden av å endre kommunepolitikken image og rykte er det nødvendig å få bukt med de realiteter som bidrar til å danne grobunn for negative oppfatninger. Et utadrettet opplysnings- og imagebyggende arbeid må derfor gå hånd i hånd med en satsing på å utvikle kommunesektoren som demokratisk arena for å drive lokal samfunnsutvikling. Det innebærer at kommunenes rolle som samfunnsutvikler får større oppmerksomhet enn i dag, og at et samfunnsutviklingsperspektiv legges til grunn også for kommunen som tjenesteyter, demokratiaktør og forvalter. Et viktig motiv for å gå inn i politikken for de unge folkevalgte er ønsket om å skape et bedre samfunn. Ved å gi kommunen en mer samfunnsutviklende rolle vil kanskje flere unge la seg motivere til å gå inn i kommunepolitikken.

Hvem? Kommunen, staten og KS

3. Politisering

Motsetninger og konflikter mobiliserer, enighet passiviserer. Kommunepolitikk oppleves av mange unge som detaljorientert, uviktig og lite politisk. Ved å tydeliggjøre de politiske verdiene som ligger til grunn for vedtak som fattes i kommunestyret kan en kanskje engasjere flere, både unge og eldre. Motsetningene og verdivalgene i de politiske beslutningene kan gjøres tydeligere. Kommunestyrerepresentantene kan også i pressen fokusere mer på de overordnede, prinsipielle og ideologiske spørsmål og mindre på krangel om detaljer i tjenestetilbudet. Ved dette gjøres politikken i det som kommunen driver med mer tydelig. En annen tilnærming kan være at enkeltsakene settes inn i et større samfunnsutviklingsperspektiv, med forankring i kommunenes overordnede plan- og styringssystemer.

Hvem? Staten, partiene, pressen og kommunestyret

4. Demokrati i skolen

Det politiske engasjementet våkner ofte i skoletiden, og elevrådene er for mange det første møtet med demokratisk arbeid. Elevrådene blir således en viktig skole i demokrati, som kan

inspirere til videre politisk arbeid. Unge opplever det imidlertid som frustrerende at elevrådene har liten reell innflytelse. For å høyne interessen for og vise verdien av demokratisk arbeid kan en gi elevrådene mer makt. En mulighet er å koble elevrådene på kommunepolitikken eller bydelspolitikken i saker som angår ungdom. Dette kan gjøres både ved å bruke elevrådene som høringsinstans og ved å inkludere dem i en tidligere og mer idéutviklende fase i den politiske prosessen. En annen mulighet er å koble elevrådene tettere til ungdomsrådene.

Med tanke på den politiske oppvåkningen som skjer hos mange i skoletiden vil det også være viktig å slippe til partier og ungdomspartier på skolen – både ved å tillate dem å drive verving og informasjonsarbeid i skolegården og kanskje også ved å inkludere dem i undervisning/prosjektarbeid.

Hvem? Skolen, kommunestyret og partiene

5. Ungdomsråd

Mange unge folkevalgte er rekruttert gjennom ungdomsråd, men det er svært varierende hvordan ungdomsrådene fungerer. Et tiltak for å engasjere ungdom kan være å vitalisere ungdomsrådene. Det kan for det første gjøres ved å gi dem mer reell innflytelse. For det andre må arbeidet i ungdomsrådet støttes og følges opp av representanter fra kommunestyret eller av andre i kommunen. Ungdomsrådsrepresentanter har ofte et stort politisk engasjement, men vet lite om politiske beslutningsprosedyrer og mangler erfaring med praktisk politisk arbeid. Ungdomsrådsrepresentantene bør hjelpes slik at engasjementet deres kan munne ut i konkrete beslutninger, og slik at de ser at politisk arbeid får faktiske resultater.

Hvem? Kommunestyret

6. Skape møteplasser

Dersom unge skal komme i kontakt med politikere eller ønsker å involvere seg i kommunepolitikken, er de foruten ungdomsråd og det å ta direkte kontakt henvist til spørretimen i kommunestyremøter eller sporadisk arrangerte folkemøter. Alle disse arenaene for kontakt har en formell karakter og kan oppleves som vanskelig tilgjengelige for unge mennesker. Ved å skape andre og mindre formelle møteplasser der ungdom kan komme i kontakt med politikere og engasjere seg i kommunepolitikk, vil en kanskje kunne kanalisere flere unges samfunnsengasjement inn i kommunepolitikken.

Hvem? Kommunestyret, politikerne

7. Involvere innbyggerne i politikkutforming

Innbyggerdeltakelse er ofte begrenset til evaluering av tjenester. Innbyggere blir altså bedt om å engasjere seg og si sin mening om det som kommer ut av politikken, men involveres sjeldnere i en tidlig fase i politikkutforming. Ved å involvere folk i den politiske idéfasen, før alle premisser er lagt, vil en kunne høyne folks interesse, engasjement og følelse av mulighet til å kunne påvirke samfunnsutviklingen i egen kommune. Det vil også gi et viktig signal om at politikerne er lydhøre for befolkningens idéer og behov. En slik utvidet dialog som inkluderer innbyggerne i en tidlig fase i den politiske prosessen vil dermed både bidra til lokalpolitisk involvering og til rekruttering.

Hvem? Kommunestyret, politikerne

8. Aktiv rekruttering

Mange unge er samfunnsengasjert, men ser ikke nødvendigvis selv hvordan deres samfunnsengasjement kan få utløp gjennom det representative system. Ved å drive aktiv rekruttering kan partiene bidra til dette. Ungdom trenger hjelp til å omdanne samfunnsengasjement og engasjement i enkeltsaker til et utvidet politisk engasjement, eller til å se på kommunestyret som en naturlig arena for å fremme og håndtere saker de er engasjert i.

Politikere kan generelt være mer aktivt oppsøkende i forhold til grupper som ikke er godt representert i kommunestyret og gå i dialog med disse. Dette vil både kunne føre til økt rekruttering, og det vil kunne føre til økt meningsrepresentativitet, ved at de sittende politikere får en bedre forståelse av urepresenterte gruppers ønsker og behov.

Hvem? Partiene

Slippe til engasjert ungdom

1. Støtte til ungdomspartiene

I en del mindre kommuner mangler partiene egne ungdomspartier. Unge partimedlemmer rapporterer at det kan være vanskelig å starte ungdomslag, og at de trenger moderpartienes støtte for å gjøre dette. For å slippe engasjert ungdom til er det viktig at moderpartiene bidrar med erfaring, ressurser og personell.

Hvem? Partiene

2. Nominasjon

Den mest effektive måten å slippe engasjert ungdom til på er å nominere dem på sikker plass på partienes valglistene. Det er ikke alltid det vil være mulig, og det er dessuten vanskelig å bestemme seg for å prioritere én gruppe, fordi partisystemet er strukturert slik at man konkurrerer om posisjoner. Det er likevel mulig og ønskelig å ha en bevissthet i nominasjonsprosessen om hvordan unge nomineres.

Hvem? Partiene

3. Kvotering

Noen kommuner har ingen representanter som er 30 år eller yngre. Dersom viljen til å rekruttere unge er svært liten kan en løsning være å kvotere unge inn. Dette vil imidlertid være et problematisk grep demokratisk sett, i og med at det jo er velgerne som egentlig skal bestemme hvem som skal sitte i kommunestyret. Samtidig er representasjon ett av demokratiets mange "instrumenter", et redskap som krever konstant endring i tråd med sosiale problemer og skiftende samfunnsinteresser. Hovedtanken ved instrumentet er en formidling av *bestemte* individuelle ønsker og *bestemte* gruppeinteresser oppover i systemet. For å ivareta unge som gruppe sine interesser, kan en utfordring være å finne representasjonsordninger der disse kan sies å "være tilstede" der beslutninger tas. Mulige nye instrumenter er kvotering av ungdom eller representasjon ved "proxy" blant utvalgte velgergrupper, i dette tilfelle ungdom, etter modell av barnerepresentanten i tekniske utvalg/komiteer.

Hvem? Partiene, kommunestyret, staten

4. Saksengasjement

En del unge mener det virker avskrekkende å stille på liste for et parti fordi de føler de ikke har nok kunnskaper om kommunepolitikk, og fordi de kanskje primært er opptatt av én bestemt sak. Saksengasjement kan få utløp i saksorganisasjoner, men her ligger det et stort rekrutteringspotensial, og det burde være mulig å slippe slikt engasjement inn i det formelle politiske systemet. Det kan dessuten tenkes at unge som rekrutteres inn gjennom en bestemt sak etter hvert vil fatte bredere politisk interesse.

Hvem? Partiene, kommunestyret

5. Flere plasser

Unge slipper vanskeligere til der det er få plasser. En løsning på dette kunne det være å øke antall plasser igjen.

Hvem? Kommunestyret

Tabell – rekruttering

Hvem?	Skolen	Kommunen / kommunestyret	Partiene	Staten	KS
Lette grep	<ul style="list-style-type: none"> - Invitere ungdomspartier til å snakke på skolen - Tillate partier i skolegården	<ul style="list-style-type: none"> - Flere plasser - Gi ungdomsrådene reell makt og følge dem opp - Bruke elevråd som høringsinstans - Skape møteplasser	<ul style="list-style-type: none"> - Nominere unge på sikker plass - Involvere innbyggere i politikkkutforming		
Tyngre grep	<ul style="list-style-type: none"> - Gi elevrådene mer reell makt	<ul style="list-style-type: none"> - Involvere innbyggere i politikkkutforming - Styrke kommunen som arena for lokal samfunnsutvikling - Tillate saksengasjement - Politisere kommunepolitikken - Kvotere inn unge	<ul style="list-style-type: none"> - Imagebygging - Tillate saksengasjement - Politisere - Aktiv rekruttering - Støtte ungdomspartiene - Kvotere inn unge	<ul style="list-style-type: none"> - Styrke kommunen som arena for lokal samfunnsutvikling - Tillate og legge til rette for politisering av kommunepolitikken	<ul style="list-style-type: none"> - Styrke kommunen som arena for lokal samfunnsutvikling

Tiltak – frafall

1. Fadderordning

Mange unge nyrekrutterte rapporterer at de føler seg litt fortapt de første årene i kommunestyret, og flere mener det tar en hel periode før man forstår det politiske arbeidet, forstår alle prosedyrene og kan begynne å virke som politiker. Dermed tar det også en hel periode før det blir morsomt å drive med kommunepolitikk. En måte å hjelpe til å korte ned denne læringsperioden kan være å innføre fadderordning for unge representanter. Eldre politikere fra samme parti kan ha ansvar for og guide de nyrekrutterte gjennom de første årene.

Hvem? Partiene

2. Ta opp unges erfaringer til diskusjon

Unge politikere oppgir at eldre politikere ofte er ekskluderende overfor de unge, mens eldre politikere ikke selv oppfatter seg som ekskluderende. En måte å bøte på dette problemet på kan være å gjøre de unge folkevalgtes situasjon til et tema i kommunestyret. Det kan lages rutiner for hvordan unges erfaringer med arbeidet i kommunestyret evalueres etter et par år, og dette kan tas opp til diskusjon i plenum. Det vil bidra til at de unge føler seg sett og dessuten til at eldre politikere blir bevisst hvordan de virker på de yngre og kanskje anstrenger seg mer for å inkludere og hjelpe.

Hvem? Kommunestyret

3. Gi unge ansvar

Mange unge opplever at de ikke får ansvar, men mer fungerer som assistenter eller stemmekveg i den første perioden de sitter. Dette gjør det politiske arbeidet kjedelig og lite utviklende. Manglende erfaring krever oppfølging, men bør ikke utelukke unge fra ansvarsfulle posisjoner. For å hindre at unge mister motivasjonen, er det viktig å at de blir vist tillit gjennom å bli tildelt verv eller ansvar for saksområder, og at de slik føler de gjør en meningsfull jobb.

Hvem? Partiene

4. Åpne for friere stemmegivning

Det er en sterk tendens til at de som faller fra ønsker å stemme mer uavhengig av parti. Streng partidisciplin dytter altså noen engasjerte unge mennesker ut av politikken. For å imøtekomme dette problemet kunne en vurdere en mindre streng partidisciplin og en friere politikerrolle.

Hvem? Partiene

5. Utvidet lokalpolitisk handlingsrom

Mange unge opplever at statlige pålegg i kommunepolitikken gir lite handlingsrom. En løsning på dette vil kunne være å gi kommunene større myndighet over utformingen av tjenester, færre øremerkede midler, færre statlige pålegg og større muligheter til å prioritere fritt mellom ulike oppgaver.

Hvem? Staten og kommunen

6. Bedre kommuneøkonomien

Mange frafalne opplever stram økonomi som frustrerende fordi de ikke får utrettet noe av det de ønsket å gjøre. Antakelig vil arbeidet som kommunepolitiker være mer lystbetont dersom det er noe mer frie ressurser.

Hvem? Staten

7. Mer delegering

Mange unge opplever politikken som detaljorientert. En løsning på dette problemet kan være å delegerer noen typer saker til administrasjonen.

Hvem? Kommunestyret

8. Mer fokus på samfunnsutviklingsrollen

De viktigste motivasjonene for de unge til å gå inn i lokalpolitikken er generelt samfunnsengasjement og et ønske om å utvikle et bedre samfunn. Forventningene er i minst grad oppfylt i forhold til det å skape et bedre samfunn. På dette punktet er aldersgruppene på linje. Dette indikerer at større oppmerksomhet på kommunens rolle som samfunnsutvikler, eller det at kommunen i større grad lar et samfunnsutviklingsperspektiv prege resten av kommunens virksomhet, har betydning for unge så vel som eldre folkevalgte.

Hvem? Staten, kommunestyret

9. Mer meningsfull tidsbruk – færre møter og reelle diskusjoner

Mange unge klager over lange og meningsløse diskusjoner der utfallet er bestemt på forhånd. Dette kunne endres ved å sette av mer tid til ideologiske debatter i kommunestyremøtene. Ved å for eksempel legge inn temasaker, ikke bare beslutningssaker i kommunestyremøtene, ville en kunne åpne for en friere debatt. Kommunestyremøtene kunne gjøres mer til et idéverksted enn de er i dag: En kunne åpne for ideer på et innledende stadium, og så heller ha kortere møter når det skal voteres.

Færre møter ville også gjøre det lettere å beholde vervet for de unge som flytter på grunn av utdanning og jobb og for de som er i en tidkrevende etableringsfase.

Hvem? Kommunestyret og partiene

10. Frikjøp

For unge i etableringsfasen kan det være vanskelig å ha et verv fordi det krever at man tar seg fri fra jobben. En løsning kunne være å gi høyere kompensasjon for tapt arbeid eller ha prosentvis frikjøp (20% f.eks.). For folkevalgte som er småbarnsforeldre vil det i mange tilfeller være lettere å delta i møter i arbeidstiden enn å skulle delta i møter om kvelden. Frikjøp vil gjøre at flere møter kunne legges til dagtid.

Hvem? Kommunen

Tabell – frafall

	Kommunen / kommunestyret	Staten	Partiene
Lette grep	<ul style="list-style-type: none"> - Ta opp unges erfaringer til diskusjon - Færre møter - Reelle diskusjoner 		<ul style="list-style-type: none"> - Fadderordning - Gi unge ansvar og verv
Tyngre grep	<ul style="list-style-type: none"> - Mer delegering til administrasjonen - Fokus på samfunnsutviklerrollen - Frikjøp 	<ul style="list-style-type: none"> - Utvidet lokalpolitisk handlingsrom - Bedre kommuneøkonomien - Fokus på samfunnsutviklerrollen 	<ul style="list-style-type: none"> - Åpne for friere stemmegivning